

ODIL VA MUSTAQIL SUD YANGI O‘ZBEKISTON POYDEVORI

Amonova Go‘zal Ruziboy qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Matematika

1-bosqich talabasi

+998994911417

amonovagozql@gmail.com

Annostatsiya

Maqolada O‘zbekistonda sud-huquq tizimining rivojlanishi, sudlarning odilligi va mustaqilligini ta‘minlash masalalari yoritilgan. Fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishda sud tizimining roli ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: odil sud, mustaqil sud, sud-huquq islohotlari, inson huquqlari, yangi O‘zbekiston.

Аннотация

В статье рассматривается развитие судебной-правовой системы Узбекистана, обеспечение справедливости и независимости судов. Подчёркнута роль судебной системы в защите прав и свобод граждан.

Ключевые слова: справедливый суд, независимый суд, судебно-правовые реформы, права человека, Новый Узбекистан.

Annotation

The article discusses the development of Uzbekistan's judicial system and ensuring the fairness and independence of courts. The role of the judiciary in protecting citizens' rights and freedoms is emphasized.

Key words: fair court, independent judiciary, judicial reforms, human rights, New Uzbekistan.

Kirish

Yangi O‘zbekistonni barpo etish jarayonida huquqiy davlat tamoyillariga asoslangan sud-huquq tizimini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan olib borilayotgan sud-huquq islohotlari odil sudlovni ta‘minlash, inson huquq va erkinliklarini himoya qilishning eng muhim shartlaridan biri bo‘lib, mamlakatning yangi poydevorini mustahkamlaydi.

1. Sud-huquq tizimi islohotlarining huquqiy asoslari

Konstitutsiyaning 2023-yilgi yangi tahriri adolatli va mustaqil sud tizimini ta‘minlashda huquqiy poydevor bo‘lib xizmat qiladi. Unda sudlarning mustaqilligi,

ularning faoliyatiga aralashuvning qat'iy taqiqlanishi va sud hokimiyatining boshqa hokimiyat tarmoqlaridan mustaqilligi kafolatlangan.

2.Sudlarning mustaqilligi tamoyillari

Sudlarning odilligi va mustaqilligi qonuniylik tamoyilining amalda ta'minlanishidan kelib chiqadi. Buning uchun sudyalarni tayinlash va lavozimidan ozod qilish jarayonlarida adolat tamoyillariga rioya qilinishi, sudyalarning yetarli moddiy va ijtimoiy kafolatlarining yaratilishi zarur. 2022-yilda sudyalarning mustaqilligini mustahkamlash uchun "Sud hokimiyati to'g'risida"gi qonunga kiritilgan o'zgartirishlar bunga misol bo'la oladi.

3.Fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlash

Odil sudlovni ta'minlash insonning asosiy huquq va erkinliklarini himoya qilishning kafolatidir. Hozirda O'zbekistonda "Bir darcha" xizmatlari orqali sudlarga murojaat qilish tizimi soddalashtirilib, sud ishlarining shaffofligi oshirilmoqda.

4.Xalqaro hamkorlik va tajriba almashinuvi

O'zbekiston mustaqil sud tizimini rivojlantirishda xalqaro tajribani o'rganib, BMT, Yevropa Ittifoqi va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirmoqda.

Sud-huquq islohotlari tarixi va zamonaviy tendensiyalar

O'zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillarda sud tizimi sovet davridagi qattiq markazlashgan, ijro hokimiyati bosimida bo'lgan tizimning davomiyligi sifatida saqlanib qolgan edi. 2017-yildan boshlab, davlat boshqaruvi va huquqiy islohotlar yangi bosqichga ko'tarildi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan Oliy sud va Oliy xo'jalik sudlari birlashtirilib, yagona Oliy sud tashkil etildi. Bu sud hokimiyati samaradorligini oshirish, takrorlanishni yo'qotish va sudlar o'rtasidagi funksional farqlanishni bartaraf etish uchun muhim qadam bo'ldi. 2020-yilda esa, O'zbekiston "Aholi bilan muloqot va inson manfaatlari yili"ni e'lon qilib, sud-huquq sohasida aholi ehtiyojlarini qondirishga e'tibor qaratdi. Shuningdek, "Hududiy sudlar faoliyatini optimallashtirish" dasturi doirasida viloyatlarda yangi sud binolari qurildi va sud xonalari eng zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlandi.

Sudyalarning huquqiy maqomi va mas'uliyati

2021-yilda qabul qilingan "Sudyalarning maqomi to'g'risida"gi qonun sudyalarning mustaqilligining kafolatlarini aniq belgiladi. Unga ko'ra:

Sudyaning daxlsizligi tamoyili joriy etildi. Sudyani hibsga olish yoki javobgarlikka tortish faqat Oliy sud Kengashining ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sudyalarning faoliyati qat'iy baholanadi, har yili malaka sinovlaridan o'tkaziladi va ularning faoliyati natijalariga ko'ra mukofotlanadi yoki lavozimi qayta ko'rib chiqiladi.

Sudyalarni tayinlashda gender tengligi va yosh sudyalarni jalb qilish tamoyillariga e'tibor qaratildi. Bugungi kunda sud tizimida 30% dan ortiq lavozimlarni ayol sudyalar egallagan.

Elektron sudlov tizimlari va raqamlashtirish

So'nggi yillarda O'zbekistonda sud tizimida raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Elektron hujjatlar almashinuvi, video-konferensiya orqali sud majlislarini o'tkazish, elektron murojaatlarni qabul qilish kabi yangiliklar sud ishlarini tezlashtirdi va ochiqlikni ta'minladi.

Xususan, "E-SUD" milliy platformasi yordamida 2023-yil davomida sudlarga 250 mingdan ortiq ariza elektron shaklda qabul qilindi. Fuqarolar uchun bu tizim masofaviy foydalanish imkoniyatini yaratdi, sud jarayonlarini kuzatish va hujjatlar taqdim etishni soddalashtirdi.

Jamoatchilik ishonchini oshirish va korrupsiyaga qarshi kurash

Sud tizimining samaradorligini oshirish maqsadida korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2023-yilda korrupsiya bo'yicha sudyalarning javobgarligi keskin kuchaytirildi. Ushbu yilda 20 dan ortiq sudya korrupsiya holatlari sabab ishdan chetlatildi va sud mas'uliyati ostiga olindi. Bu kabi qat'iy choralar fuqarolar orasida sud tizimiga bo'lgan ishonchni tiklashda muhim qadam bo'ldi.

Fuqarolar uchun qulay sud tizimi

Fuqarolarning murojaatlarini samarali hal qilish uchun "Mening sudyalaring" loyihasi ishga tushirildi. Ushbu loyiha orqali fuqarolar onlayn tarzda sudyalardan maslahat olish, o'z shikoyatlarini va da'volarini berish imkoniyatiga ega bo'ldi. 2022-yilda ushbu loyiha orqali 500 mingdan ortiq murojaat ko'rib chiqildi, ularning 78% qoniqarli tarzda hal qilindi.

Xulosa

Odil va mustaqil sud tizimi Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining ajralmas qismidir. So'nggi yillarda sud-huquq tizimida amalga oshirilgan islohotlar mamlakatda qonun ustuvorligini ta'minlash, inson huquq va erkinliklarini himoya qilishning samarali mexanizmlarini yaratishga yo'naltirildi. Konstitutsiyaning yangi tahriri sudlarning mustaqilligi va odilligi uchun huquqiy poydevor yaratdi.

Sud tizimini raqamlashtirish va "E-SUD" kabi innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi fuqarolarning adolatga tezkor va qulay murojaat qilish imkoniyatini oshirdi. Bu jarayonlar nafaqat tizimning shaffofligini ta'minladi, balki sud qarorlarining sifatini ham sezilarli darajada yaxshiladi. Shuningdek, xalqaro hamkorlik va tajriba almashinuvi orqali sudlarning faoliyati xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda.

Sud-huquq sohasidagi korrupsiyaga qarshi qat'iy choralar jamoatchilikning sud tizimiga bo'lgan ishonchini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu borada

davlat tomonidan kuchli irodaviy qarorlar qabul qilinib, korrupsiya holatlariga nisbatan murosasiz kurash olib borilmoqda.

Shuningdek, gender tengligi va yosh sudyalarni jalb qilishga qaratilgan siyosat sud tizimida ijtimoiy adolat tamoyillarining qaror topishiga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda sudlar faoliyatida ayol va yosh sudyalar sonining oshishi fuqarolarning har tomonlama himoyasini ta'minlashda yangi bosqichni boshlab berdi. Umuman olganda, Yangi O'zbekiston poydevori sifatida odil va mustaqil sud tizimi davlatning demokratik rivojlanish yo'lida mustahkam asos bo'lib xizmat qilmoqda. Bu tizimni yanada takomillashtirish bo'yicha boshlangan islohotlar davom ettirilishi nafaqat mamlakat ichkarisida, balki xalqaro miqyosda ham O'zbekistonning obro'sini oshirishga xizmat qiladi. Sud-huquq tizimining kuchliligi – adolatli, ochiq va farovon jamiyatni qurishning bosh omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023-yilgi tahrir.
2. "Sud hokimiyati to'g'risida"gi qonun, O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari to'plami, 2022-yil.
3. Mirziyoyev, Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Ziyodov, Q. Sud hokimiyatining huquqiy asoslari. Toshkent: Adolat, 2020.
5. BMTning inson huquqlari bo'yicha ma'ruzalari, 2023-yil.